

MAMLAKATLAR XORIJIY TO'G'RIDAN TO'G'RI INVESTITSİYALARNI JALB QILISHIGA TA'SIR KO'RSATUVCHI OMILLAR TAHLILI

Tolibjonov Xurshidbek

Jahon Iqtisodiyoti va Diplomatiya universiteti
Tashqi iqtisodiy faoliyat yo'nalishi magistranti.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.10370661>

Annotatsiya: Ushbu tadqiqot orqali biz to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar haqida yaxshiroq tushunish uchun to'g'ridan-to'g'ri investitsiya nima ekanligini, to'g'ridan-to'g'ri investitsion investitsiyalar usuli, to'g'ridan-to'g'ri investitsiya turlarini bilib olamiz. Bizga shuningdek, to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarning global tendentsiyasi, turli mamlakatlarning to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni qabul qiluvchi davlat va investor davlat sifatidagi pozitsiyasi ma'lum. Shuningdek, maqolada asosan rivojlangan mamlakatlarda to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarning iqtisodiy rivojlanishdagi rolini o'rgandik.

Kalit so'zlar: To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar, Rivojlanayotgan mamlakatlar, ishchi kuchi, iqtisodiy rivojlanish, infratuzulma, zamonaviy texnologiyalar.

Biz to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar yoki to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar bilan yaxshi tanish bo'lishimiz mumkin. Ushbu globallashuv davrida bu biznes va iqtisodiyot uchun juda muhim atama. To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar - bu ma'lum bir mamlakatdagi bir tomonning boshqa davlatdagi biznesga qo'ygan sarmoyasi. Bu biznesni global platformada kengaytirishga yordam beradi va xarajatlarni minimallashtirish va foydani maksimal darajada oshirishni ta'minlaydi. To'g'ridan-to'g'ri infratuzilmani rivojlantirish va umumiy ijtimoiy rivojlanishni yaxshilashga yordam beradi, ayniqsa rivojlanmagan yoki rivojlanayotgan mamlakatlarda. To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar doimiy foiz olish yoki o'z biznesini xorijiy davlatga kengaytirish orqali amalga oshirilishi mumkin. Chet el firmasiga investitsiya, agar u doimiy manfaatdorlikni ta'minlasa, to'g'ridan-to'g'ri investitsiya hisoblanadi. Agar investor firmada kamida 10% ovoz berish huquqiga ega bo'lsa, doimiy manfaatdorlik belgilanadi. Bu sohada to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar amaliyotining turli turlari mavjud. Agar biznes tashkiloti boshqa davlatga sarmoya kiritsa va o'z mamlakati bilan bir xil faoliyat yuritsa. U gorizontaal investitsiyalar deb ataladi. Ushbu turdagi to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar uchun kompaniya qiymat zanjiri yoki operatsion tizimni bog'lamaydi. Ular faqat mavjud tizimni takrorlaydilar. Buni boshlash oson va kompaniyaning aksariyati buni qilishni afzal ko'radi. Ba'zi yirik kompaniyalar

odatda boshqa mamlakatda zavod quradilar yoki ishlab chiqaradilar va boshqa davlatga eksport qiladilar. Apple kabi, ular Amerika kompaniyasi va Xitoyda zavodga ega va bu zavoddan mahsulot dunyoning ko'plab mamlakatlariga eksport qilinadi. Bangladeshda bo'lgani kabi, ko'plab jahonga mashhur moda brendlari Bangladeshda ishlab chiqarishni yo'lga qo'ygan, ular bu erda ishlab chiqaradi, lekin bu erda sotilmaydi. Ular uni butun dunyoga eksport qilishadi. Katta kompaniya ham Bangladeshdan emas, ular asosan AQSh yoki Yevropa mamlakatlari uchun. Bunday holda, Bangladesh faqat ishlab chiqarish platformasidir. Bu Platforma FDI misolidir. Biznes tashkilotlari boshqa mamlakatga sarmoya kiritib, qiymat zanjirini zaruratga qarab o'zgartirganda va turli mamlakatlarda boshqacha ishlaydi. U Vertikal FDI sifatida tanilgan. Bu mahsulot yoki xizmat va mintaqaviy muhitga bog'liq bo'lib, siz eng muvaffaqiyatga erishish uchun qaysi to'g'ridan-to'g'ri investitsiya usulidan foydalanasiz. Dunyo aholisining tez o'sishi tufayli iste'mol darajasi, mahsulotga bo'lgan talab va xarid qobiliyati ham oshdi. Demak, bitta davlat o'z salohiyati bilan talabni to'liq qondira olmaydi, shuning uchun sanoatning tez o'sishi uchun xorijiy investitsiyalarni rag'batlantirish zarur 5 yilda. Rivojlangan mamlakatlarda ishlab chiqarish xarajatlari, texnik xizmat ko'rsatish xarajatlari va soliqlar sanoat uchun rivojlanayotgan yoki rivojlanmagan mamlakatlarga qaraganda yuqori. Shunday qilib, ular rivojlanayotgan yoki rivojlangan mamlakatlarga ko'chib o'tganlarida, ular ko'proq imkoniyatlarga ega bo'lishdi. Bu vatan uchun foydalidir, chunki ularning pul o'tkazmalari daromadlari ko'tariladi, shuningdek, ularning sanoat rivojlanganligi sababli qabul qiluvchi mamlakat uchun.

To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar Bangladesh, Hindiston, Pokiston, Malayziya, Indoneziya va boshqalar kabi rivojlanayotgan mamlakatlar uchun juda muhimdir. Bu davlatlar doimo chet el investitsiyalarini jalb qilishga intiladi. To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar, zamonaviy texnologiyalar va zamonaviy g'oyalar bilan iqtisodiy faolligini oshirishi mumkin. To'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar orqali rivojlanayotgan mamlakatlar uchun juda qiyin bo'lgan katta ish o'rinlari yaratildi. Shuningdek, investor mamlakat hukumati to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar qabul qiluvchi mamlakatlar uchun infratuzilmani rivojlantirishga yordam berishga e'tibor qaratdi. Demak, bu har qanday mezbon davlat uchun albatta foydalidir. Xalqaro Valyuta Jamg'armasining Jahon Iqtisodiy istiqbollari ma'lumotlar bazasiga ko'ra, rivojlanayotgan mamlakatlar sifatida tan olingan 150 dan ortiq saroy a'zolari mavjud. Yangi sanoatlashgan mamlakat sifatida kiritilgan quyidagi davlatlar mavjud; Braziliya, Xitoy, Hindiston,

Indoneziya, Malayziya, Meksika, Filippin, Janubiy Afrika, Tailand, Turkiya. Bu barcha davlatlar doimo to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilishga intiladi, shuning uchun ham katta raqobat mavjud.

METODOLOGIYA

Ushbu tadqiqot ikkilamchi manbalar, jumladan, jurnal maqolalari, kitoblar, hisobotlar, veb-portallar, jurnallar va boshqa ochiq manbalar asosida olib borildi. Bu to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar bo'yicha asosiy tadqiqotdir. Bu nima, u qanday ishlaydi va ba'zi tegishli masalalar. Ushbu tadqiqotdan maqsadimiz to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar bilan tanishish va to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar bo'yicha global miqyosda o'rganishga asoslangan. To'g'ridan-to'g'ri investitsiya amaliyotini tushunish uchun ba'zi bir misollar va ba'zi bir mamlakat va kompaniya misollarini kiritdik.

NATIJA VA MUHOKAMA

Ish haqi va maosh

Agar yirik kompaniya boshqa mamlakatga sarmoya kiritmoqchi bo'lsa, ular o'zlarining bizneslari uchun qulaymi yoki yo'qligini tekshiradilar. Bunday holda, eng muhim fakt "Ish haqi va maosh". Har bir biznes tashkiloti birinchi navbatda o'z xarajatlarini minimallashtirishni xohlaydi, shuning uchun ular ish haqi va ish haqini past stavkada afzal ko'rishadi. Xuddi Bangladesh ham ish haqining pastligi tufayli dunyodagi eng yaxshi tayyor kiyim ishlab chiqaruvchilardan biri hisoblanadi. Xalqaro mehnat tashkilotining ish haqi hisobotiga ko'ra, Osiyoda tikuvchilik sanoatida oylik eng kam ish haqi quyidagicha: Srilanka - 66 dollar, Bangladesh 71 dollar, Pokiston - 98 dollar, Kambodja - 128 dollar, Hindiston - 78 dollar, Vyetnam - 100 dollar, Tailand - 237 dollar, Indoneziya - 92 dollar, Malayziya - 225 dollar, Filippin - 150 dollar, Xitoy - 155 dollar. Agar bu stavkani rivojlangan mamlakatlar bilan solishtirsak, bu juda past. Buning uchun pastroq ish haqi darajasi bu mamlakatda tikuvchilik sanoati rivojlanmoqda. Shunday qilib, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar to'g'risida qaror qabul qilingan taqdirda, ular kam ish haqi va ish haqini izlaydilar.

Mehnat qobiliyatlari

To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar jalb qilish uchun mehnat qobiliyati ham muhimdir. Malakali ishchi kuchi sifatli ishlab chiqarish va yanada daromadli biznesni anglatadi. Srilankan singari ular ham ingliz tilida yaxshi muloqot qilish qobiliyatiga ega va yuqori ta'lim darajasiga ega, shuning uchun ular Janubiy Osiyoning barcha mamlakatlarida yuqori maosh bilan ishlamoqda. Xitoyda ular texnik jihatdan mustahkam, shuning uchun u yerda juda ko'p elektron sanoat mavjud. Hindistonda ular juda katta aholiga ega va ingliz tilini yaxshi bilishadi,

shuning uchun ko'plab kompaniyalar Hindistonda qo'ng'iroq markazini tashkil etishdi. 2015 yil holatiga ko'ra, Hindistonda qo'ng'iroqlar markazida taxminan 3,50,000 xodim ishlaydi. Bangladesh, Vetnam, Tailandda ham aholi juda ko'p va mehnatkash, shuning uchun u erda tikuvchilik sanoati juda ko'p. Bangladesh kiyim-kechak ishlab chiqaruvchilar assotsiatsiyasi (BGMEA) ma'lumotlariga ko'ra, 2017-18 yillargacha Bangladeshda 4560 ta tikuvchilik fabrikasi ishlaydi va 40 000 000 ga yaqin ishchi tikuvchilik sanoatida ishlaydi. Ayniqsa, Bangladeshda sanoatda tikuvchilikka ayollar ishchilar jalb qilingan; ular bu ish uchun yuqori malakaga ega. 2013 yil holatiga ko'ra Hindistonda IT sanoati taxminan 30 00 000 kishini to'g'ridan-to'g'ri ish bilan ta'minladi va bilvosita taxminan 10 00 000 kishini ish bilan ta'minladi. IT bo'yicha malakali odamlarning o'sishi tufayli ko'plab kompaniyalar Hindistonga IT biznesiga sarmoya kiritmoqda. Ushbu ko'nikmalar to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qiladi. Yirik kompaniya katta hajmdagi mahsulot ishlab chiqaradigan va butun dunyo bo'ylab biznes bilan shug'ullansa, ular kamroq soliq imtiyozlarini va eksport, import, qo'shimcha qiymat solig'i va boshqa barcha to'lovlar bo'yicha boshqa davlat ob'ektlarini afzal ko'rishadi. Shuning uchun rivojlanayotgan mamlakatlar soliqni kamaytirish, bir necha yil soliq imtiyozlari va boshqalar kabi jozibador xususiyatlarni taklif qiladi. Pastroq soliq stavkasi va boshqa qulayliklar qabul qiluvchi mamlakatga ko'proq investor olib kelishi mumkin. Hindiston bugungi kunda o'zining ajoyib iqtisodiy o'sishi va investitsiyalarning adolatli daromadliligi tufayli bir necha ko'p TMKlar uchun sarmoyaviy markazga aylanmoqda.

Transport va infratuzilma

Yaxshi transport tizimi va infratuzilmasi muammosiz tezkor aloqani ta'minlaydi. Katta kompaniya yoki eksportga yo'naltirilgan biznes transporti uchun aloqa va infratuzilma juda muhimdir. Bu o'z vaqtida yetkazib berish va silliq ta'minot zanjirini ta'minlashi mumkin. Agar transport va infratuzilma muammosi mavjud bo'lsa, u qiymat zanjiriga to'sqinlik qildi. Transportning narxi ham muhim, agar u arzonroq bo'lsa, bu to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investorlar uchun jozibador. Yaqinda Bangladesh va Yaponiya Bangladeshda infratuzilmani rivojlantirish uchun 40-ODA kreditini imzoladilar va Yaponiya to'rtta loyiha uchun 2,5 milliard dollar ajratishga kelishib oldi. Bular Matarbari portini rivojlantirish loyihasi, Dakka ommaviy tezkor tranzitni rivojlantirish loyihasi, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni rag'batlantirish loyihasi va energiya samaradorligi va tejamkorligidir.

Rag'batlantirishni moliyalashtirish loyihasi.

Muhim loyihalardan biri to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni rag'batlantirishni bevosita rivojlantirishdir. Boshqa loyihalar ham biznes bilan bog'liq. Bu eng yaxshi misollardan biri. Yaponiya Bangladeshga o'z infratuzilmasi va ob'ektlarini rivojlantirishda yordam bermoqda, shunda ular Bangladeshga ko'proq yapon kompaniyalari va ko'proq to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni olib kelishlari mumkin. Bu ikkala tomon uchun ham foydali. Nafaqat Bangladesh, Yaponiya ham Indoneziya, Tailand, Vetnam, Kambodjaga infratuzilma va aloqa tizimini rivojlantirish uchun sarmoya kiritadi va bu yordamning yakuniy maqsadi o'sha mamlakatda yapon kompaniyasini rivojlantirishdir.

Iqtisodiyot hajmi va o'sish sur'ati

To'g'ridan-to'g'ri sarmoyadorlar, shuningdek, ushbu mamlakat iqtisodiyotining hajmini qidiradilar. Agar u eng yirik yoki o'sib borayotgan iqtisodiyot bo'lsa, unda to'g'ridan-to'g'ri sarmoyadorlar biznesni kengaytirish imkoniyati bor deb o'ylashadi. Xitoy, Hindiston, Bangladesh kabi bu mamlakatlarda ham aholi soni ko'p, iqtisodiyoti o'sish tendentsiyasiga ega, shuning uchun ham ko'plab to'g'ridan-to'g'ri sarmoyadorlar rivojlangan mamlakatlardan keladi. Kattaroq iqtisodiy mamlakatlarda to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar o'sha mamlakat bozorini egallash uchun keladi. Rivojlanayotgan iqtisodiyotda to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar o'z resurslarini uchinchi davlatga eksport qilish uchun ishlatish uchun keladi. Janubiy Osiyoda aholi soni bo'yicha birinchi o'rinda Hindiston (1276,2 million), Pokiston (190,40 million) va Bangladesh (159,86 million). Aholisi juda ko'p, iste'mol tovarlari bozori, ayniqsa, kundalik zarur tovarlar uchun. Shuning uchun Unilever, Marico, Coca-Cola, Bata kabi ko'plab transmilliy kompaniyalar ushbu mamlakatlarga sarmoya kiritmoqdalar, bu erda o'zlarining zavodlari bor va ular ikkita maqsadda ishlab chiqaradilar, biri dunyoning qolgan qismiga eksport qilish va ikkinchisini mahalliy bozorga etkazib berish uchun bu ulkan bozorni egallash uchun. Ularda mahsulot xilma-xilligi ham bor, ular ushbu mamlakatlar uchun arzonroq narxlarda moslashtirilgan mahsulotlar ishlab chiqaradilar. To'g'ridan-to'g'ri sarmoyadorlar ham buni hisobga olishadi, ular nafaqat eksportga e'tibor berishadi, balki mahalliy bozor imkoniyatlarini izlaydilar, chunki bu arzonroq, foydali va qisqa muddatda investitsiyalarni qaytarish uchun yaxshi.

Siyosiy barqarorlik

Siyosiy tartibsizliklar har qanday iqtisodiyotni buzishi mumkin. Siyosiy tartibsizliklarda siz biznesni to'g'ri boshqara olmaysiz; hech qanday to'g'ri qaror qabul qila olmaysiz. Mamlakatda biznes yuritish yoki to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni taklif qilish har ikki holatda ham siyosiy barqarorlik juda

muhimdir. Agar siyosiy muhit yaxshi ketayotgan bo'lsa va u tez o'zgaruvchan kayfiyatda bo'lmasa, bu biznes yoki jamiyat uchun foydalidir. Masalan, Afrika davlatlarida juda ko'p siyosiy muammolar bor, shuning uchun ular o'z iqtisodiyotini ham, jamiyatni ham rivojlantira olmaydi. Boshqa tomondan, Evropa mamlakatlarida ular siyosiy jihatdan barqaror va iqtisodiy jihatdan kuchli, shuningdek, ular ijtimoiy hayot darajasi uchun yaxshi holatda. Pokistonda bo'lgani kabi ularda ham juda ko'p siyosiy muammolar bor, shuning uchun ular o'zlari kutganidek xorijiy sarmoyani yo'qotmoqda. Ammo Malayziya, Indoneziya, Hindistonda ular nazorat qilinadigan vaziyatga ega va ular bunga yaxshi javob berishadi. Bu davlatlar ham turli davrlarda qandaydir siyosiy muammolarga duch kelgan va o'sha davrda kuzatadigan bo'lsak, ularning iqtisodiy ahvoli ham pasayish tendentsiyasiga ega edi. Ayniqsa, demokratik mamlakatda harbiy hukumat mavjud bo'lsa, to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar tendentsiyasi past darajada saqlanib qoladi. To'g'ridan-to'g'ri sarmoyadorlar har doim siyosiy barqaror mamlakatni tayyorlaydilar va ular oldinga siljish uchun hukumat bilan do'stona munosabatda bo'lishni xohlashadi.

Xomashyo, material

To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun xom ashyo va zarur resurslarning mavjudligi juda muhimdir. Odatda to'g'ridan-to'g'ri sarmoyadorlar ma'lum bir mamlakat uchun resurslarning mavjudligiga qarab ma'lum biznesni tanlaydilar. Xom ashyo, ishchi kuchi, infratuzilmasi yaxshi bo'lgan biznesni yo'lga qo'ysangiz, osongina muvaffaqiyatli biznes qilishingiz mumkin. Masalan, Hindiston, Pokiston, Bangladesh, Indoneziya, Malayziya kabi bu mamlakatda xomashyo sifatida charmdan foydalanish imkoniyati juda katta va shuning uchun bu mamlakatda ular kuchli charm biznesiga ega. Rivojlanayotgan mamlakatlarga sifatli to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish Rivojlanayotgan mamlakatlarda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (TDI) yomon obro'ga ega. Ba'zi munozaralarda u xomashyo va arzon ishchi kuchining mustamlakachilikdan keyingi ekspluatatsiyasi bilan barobar ko'rsatilgan. Biroq, so'nggi ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, rivojlanayotgan mamlakatlarda to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar o'rta va yuqori malakali ishlab chiqarish tarmoqlariga tobora ko'proq oqib chiqmoqda, bu esa daromad darajasini oshiradi.

Qoloq hududlarni rivojlantirish

Bu rivojlanayotgan mamlakat uchun to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarning eng muhim afzalliklaridan biridir. To'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar mamlakatning qoloq hududlarini sanoat markaziga aylantirish imkonini beradi. Ular transport

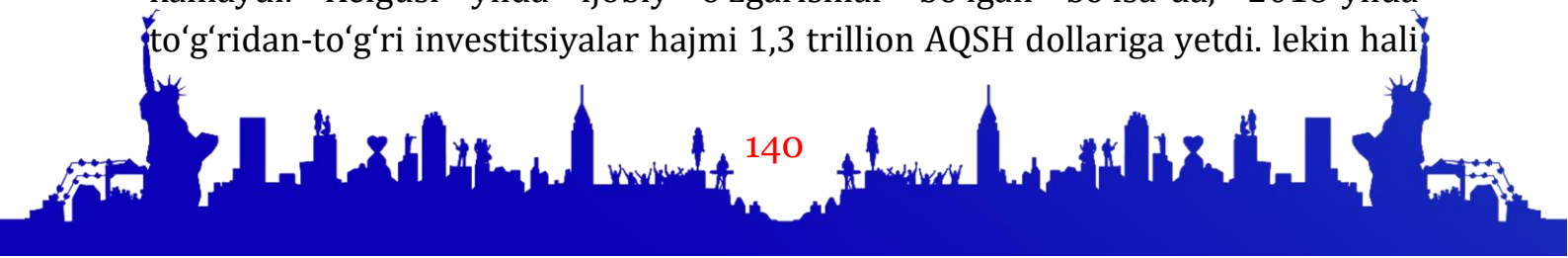
tizimini, aloqa tizimini, infratuzilmani, kichik sanoatni rivojlantirishga yordam beradi va hokazo. Janubiy Aysada tikuvchilik sanoati jadal rivojlanmoqda, bu eng yirik tikuvchilik fabrikasi sarmoyalarining aksariyati xorijiy investitsiyalar hisobiga amalga oshirilgan. Ammo bu sanoatda ular muntazam aksessuarlar ta'minotiga muhtoj va kiyim-kechak mahsulotlarini to'ldirish uchun turli xil aksessuarlar kerak bo'ladi. Ushbu aksessuarlar kichik mahalliy tadbirkorlar tomonidan ta'minlanadi, bu bilan shug'ullanadiganlar soni juda ko'p. Shunday qilib, ushbu sanoatda etkazib beruvchilar katta investitsiyalarni rivojlantirishga qarab ishlab chiqilgan. Xitoyda elektron sanoatda katta o'zgarishlar mavjud. Deyarli barcha yirik korporatsiyalar to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar orqali Xitoyda zavod ochgan. Ammo bu zavodda mahalliy tadbirkorlar tomonidan ishlab chiqilgan aksessuarlar yetkazib beruvchilar juda ko'p. Shunday qilib, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar hisobidan mamlakatning qoloq sanoati ham asta-sekin rivojlanadi. Bu bevosita shu bilan bog'liq.

Yangi texnologiyalar

To'g'ridan-to'g'ri sarmoyadorlar odatda yirik investorlardir; ular ushbu mahsulot bozorida etakchi hisoblanadi. Ularda pul bor, eng yangi texnologiyalar, biznesda har qanday yangi narsani sinab ko'rishadi. Shunday qilib, bu mezbon mamlakat uchun ushbu yangi texnologiyalardan foydalanish imkoniyatidir. Ba'zida mezbon davlat xorijiy investitsiyalarga kirish huquqini berish tufayli ushbu texnologiyaga bepul egalik qilishi mumkin.

To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar va Barqaror maqsad sari

Butun dunyo hozirda Barqaror rivojlanish maqsadi ustida ishlamoqda. To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar Barqaror rivojlanish maqsadiga erishishda muhim rol o'ynaydi. Bu kapital, texnologiya, insoniy ko'nikmalar, bozorga kirish, aloqa va boshqalar kabi aktivlarni safarbar qilish uchun samarali vosita bo'lishi mumkin. Bular barqaror o'sish va rivojlanish uchun ajralmasdir. Bu boradagi umidlarni to'liq qondirish uchun to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar harakati global miqyosda oshishi kerak. Sarmoyador tomondan ham, mezbon davlatdan ham hamma bunga ko'proq bag'ishlashi kerak. Bu tegishli siyosat va qoidalarga ega bo'lgan tizimli doirada amalga oshirilishi kerak. U jamiyat farovonligini hisobga olgan holda, uning asosiy maqsadi foydani maksimal darajada oshirishga o'xshash tarzda ishlab chiqilishi kerak. 2009-yilda xalqaro moliyaviy inqiroz ta'sirida to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar hajmi 2007-yilda 2 trillion AQSH dollari atrofida bo'lib, 2009-yilda 1,2 trillion AQSH dollariga kamaydi. Kelgusi yilda ijobiy o'zgarishlar bo'lgan bo'lsa-da, 2018-yilda to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar hajmi 1,3 trillion AQSH dollariga yetdi. lekin hali

inqirozdan oldingi vaziyatga qaytishdan uzoqda. Agar siyosat yanada moslashuvchan bo'lsa va ikkala tomon ham mezbon davlat va investor yanada strategik va samimiy bo'lsa, avvalgi vaziyatni tiklash mumkin. Rivojlanish darajasi past davlatlar yoki kamaygan davlatlar to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni o'stirish uchun eng jozibador joylardir. 2018 yilda MDH mamlakatlari to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar oqimi 23,8 milliard AQSH dollarini tashkil etdi, bu global to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarning 1,8 foizini tashkil etdi. Katta hajm bilan juda tez o'sishi kerak. Ushbu davlatlar orasida to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni qabul qiluvchi birinchi besh davlat Bangladesh, Myanma, Kambodja, Efiopiya va Mozambik edi. Ushbu mamlakatlarga to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarning 2/3 qismi to'g'ri keladi. Xitoy to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar hajmi bo'yicha eng kam rivojlangan mamlakatlarda birinchi o'rinni egalladi. Kelajakdagi investitsiya ehtiyojlarini qondirish uchun to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimi sezilarli darajada oshishi kerak. Ular buni uzoq muddatda, masalan, yiliga 4 yoki 5 trillion AQSh dollari darajasida amalga oshira olmasligi uchun hech qanday aniq sabab yo'q.

XULOSA

To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar turli yo'llar bilan amalga oshirilishi mumkin, masalan, investitsiya qilish va mavjud kompaniyani kengaytirish yo'li bilan boshqa mamlakatda kompaniya yaratish, shuningdek, istalgan boshqa mamlakatda boshqa kompaniyani sotib olish orqali sodir bo'lishi mumkin. Asosiy jarayon nima bo'lishidan qat'i nazar, mamlakatingizga chet eldan investitsiya kiritish bo'lsa ham, u to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar yoki to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar deb nomlanadi. Usullari va turlari har xil bo'lishi mumkin. To'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarning asosiy maqsadi biznesni mavjud chegaradan tashqarida kengaytirish va biznes va iqtisodiy barqarorlik uchun yangi imkoniyatlarni o'rganishdir. To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar har ikki tomon uchun ham foydali bo'lishi mumkin. Bu investorlar uchun imkoniyat bo'lishi mumkin. Chunki ular o'z bizneslarini kengaytira oladilar, arzonroq ishlab chiqarishni ta'minlay oladilar, yangi bozor ulushini egallab oladilar, soliqdan ozod bo'lishlari mumkin, ular yangi hamkorlar bilan ittifoqchi bo'lishlari mumkin va hokazo. Odatda investorlar mavjud imkoniyatdan ko'ra yaxshiroq imkoniyatni ko'rmasdan boshqa biron bir mamlakatga sarmoya kiritmaydilar. Boshqa tomondan, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar qabul qiluvchi mamlakat uchun ham foydalidir. Ko'pgina hollarda, mezbon davlat to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni qabul qilish orqali ko'proq foyda oladi. Ular katta ish o'rinlarini yaratishi mumkin, katta hajmdagi tadbirkorlik faoliyati

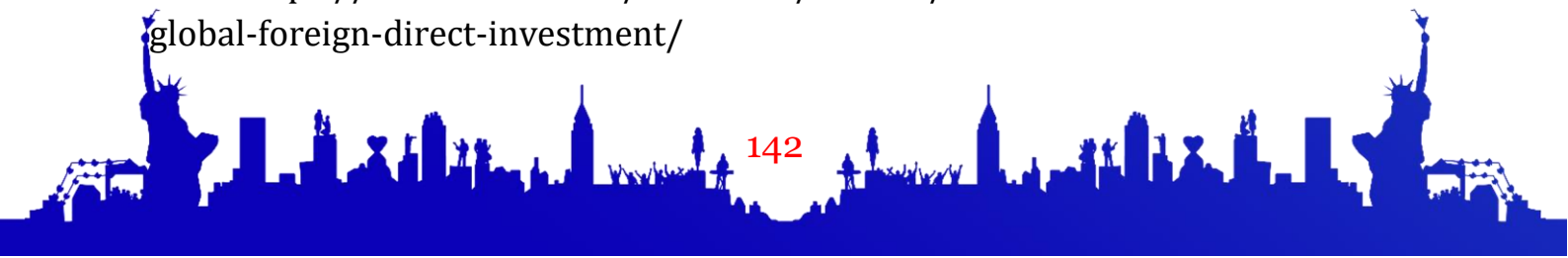

orqali o'z iqtisodini o'stirishi, soliq va unga bog'liq masalalardan ko'proq daromad olishlari, eksport import biznesida ko'proq imkoniyatlarga ega bo'lishlari, infratuzilmani rivojlantirishni qo'llab-quvvatlashlari va qoloq sanoatni rivojlantirish. Shunday qilib, qabul qiluvchi mamlakatda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar uchun moslashuvchan imkoniyatlar yaratish uchun juda ko'p imkoniyatlar mavjud. To'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar nafaqat afzalliklarga ega, balki har ikki tomondan ham ba'zi cheklovlarga ega. Qabul qiluvchi mamlakat tomonidan, to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarning ta'siridan keyin ular iqtisodiy ustunlikni yo'qotish kabi juda ko'p qiyinchiliklarga duch kelishadi, ular mahalliy tadbirkorlarni ko'paytirish imkoniyatidan mahrum bo'lishadi. Boshqa tomondan, investorlar sarmoyani yo'qotish, siyosiy tartibsizliklar, o'rnatishdan keyin yuqori soliq qo'shilishi, yaxshi boshqaruvning etishmasligi va boshqa muammolardan qo'rqish xavfi ostida. Umuman olganda, to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar ba'zi cheklovlarga ega bo'lsa-da, lekin uning kuchli foydali tomoni bor. Ayniqsa, rivojlanayotgan yoki rivojlanmagan mamlakat uchun; To'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar iqtisodiyotni rivojlantirish uchun eng muhim faktdir. Bundan yaxshiroq alternativa yo'q. Shuning uchun bu davlatlar doimo to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar uchun investorlarni jalb qilishga harakat qiladilar. Bunday holda, investorlarni jalb qilishga yordam beradigan ba'zi ta'sirchan omillar mavjud. Yaxshi infratuzilma, qulay davlat siyosati, soliqdan ozod qilish, siyosiy barqarorlik, ijtimoiy xavfsizlik, resurslarning mavjudligi bular to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning ta'sirchan omillari bo'lishi mumkin. Agar biron-bir davlat bunga e'tibor qaratsa va ushbu elementlarni to'g'ri standartda ta'minlash uchun investorlarni kutgandek jalb qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. James, Spencer L; Gubbins, Paul; Murray, Christopher JL; Gakidou, Emmanuela (30 July 2012). "Developing a comprehensive time series of GDP per capita for 210 countries from 1950 to 2015". Population Health Metrics. 10 (1). doi:10.1186/1478-7954-10-12.
2. UNCTAD. "Foreign direct investment, the transfer and diffusion of technology, and sustainable development " (PDF).
3. Borensztein, E., De Gregorio, J., & Lee, J. W. (1998). How does foreign direct investment affect economic growth? Journal of International Economics, 45(1), 115- 135.
4. <https://researchfdi.com/resources/articles/attract-investors-how-to-global-foreign-direct-investment/>

5. https://www.ecb.europa.eu/pub/economicbulletin/articles/2018/html/ecb.ebart201804_01.en.html
6. <https://www.economicshelp.org/blog/15736/economics/factors-that-affect-foreign-direct-investment-fdi/>

